

ISSN: 2146-1961

Aydın, S. & Özkan, Y. (2024). Göçün Sosyo-Kültürel Etkiler Üzerine Yazılan Yüksek Lisans Tezlerinin Analizi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(55), 1-16.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4399>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

GÖÇÜN SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK ETKİLERİ ÜZERİNE YAZILAN YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN ANALİZİ

Sibel AYDIN

Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, Türkiye, sibelaydin@beun.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2852-0844

Yasemin ÖZKAN

Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, ymozkan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2968-363X

Gönderim tarihi: 07.10.2023

Kabul tarihi: 14.02.2024

Yayın tarihi: 01.03.2024

Öz

Bu çalışmanın amacı; 2011-2023 yılları arasında ülkemizde son yıllarda yaşanan göçün sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri üzerine yazılan yüksek lisans tezlerinin analizini yapmaktır. Araştırmanın modeli, sosyal bilimlerde kullanımı giderek artmakta olan nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesidir. Bu amaçla başlığında "sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri" ibaresi taşıyan 2'si nicel, 3'ü nitel ve 3'ü de karma araştırma yöntemiyle yapılmış olan 8 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Bu dokümanlara ulaşabilmek için Ulusal Tez Merkezi veri tabanına, "göçün sosyo-kültürel boyutu/etkileri" anahtar kavramı yazılarak tarama yapılmıştır. Doküman analizi sonucunda 8 yazarın ortak görüşü, ülkemize yaşanan son göçlerin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan etkileri olduğu yönündedir. Göçün ekonomik anlamdaki etkilerine bakıldığında işsizlik, kayıt dışı istihdam, ucuz iş gücü ve kira konut fiyatları başta olmak üzere işgücü ve emlak piyasasına etkileri olmuştur. Son yıllarda Türkiye'ye yapılan göçün sosyo-kültürel sonucuna baktığımızda; geçici koruma statüsünde yaşayan kesim ile ev sahibi toplumun hayat tarzındaki farklılık, toplumun sosyal dokusunda değişikliğe yol açtığını belirtmek mümkündür. Çalışma kapsamında incelenen tüm yüksek lisans tezleri sonuç ve öneri kısmında uyumu kolaylaştıracak, uyum sürecini en az sancıyla atlatacak önerilerde bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Göçün ekonomik ve sosyal etkileri, doküman analizi, göç.

ANALYSIS OF MASTER'S THESES ON THE SOCIO CULTURAL AND ECONOMIC EFFECTS OF MIGRATION

ABSTRACT

The aim of this research is to analyze the master's theses written between 2011-2023 on the socio-cultural and economic effects of migration in our country in recent years and bearing the phrase "socio-cultural and economic effects" in the title. The research model is document analysis, which is one of the qualitative research methods that are increasingly used in social sciences. In this context; 8 master's theses were reached. In order to access these documents, a search was made through the National Thesis Center. During the literature review, socio-economic effects of migration were used as a keyword. Turkey has become a center of attraction for migration many times due to its economic, social and cultural identities as well as its geo-political position. This situation brings along a number of interactions in Turkey in the economic and socio-cultural fields. As a matter of fact, while the phenomenon of migration is the displacement of people due to economic, political and social reasons, on the other hand, changes in the economic, political and social context may occur in the place of migration. In this context, as a result of the document analysis conducted on a total of 8 master's theses, 2 of which were quantitative, 3 qualitative and 3 mixed research methods; the common opinion of 8 authors is that the recent migration to our country has economic, social and cultural effects. When we look at the economic effects of migration, unemployment, unregistered employment, cheap labor and rental housing prices have had an impact on the labor and real estate markets. All master's theses have made suggestions in the conclusion and recommendation section to facilitate adaptation and to overcome the adaptation process with the least pain.

Keywords: Economic and social impacts of migration, document analysis, migration.

GİRİŞ

Tarihsel süreç içinde insanlar, ekonomik, sosyo-kültürel, politik, doğal afet gibi çeşitli nedenlerden dolayı bulunduğu mekanı terk ederek göç etmişlerdir. Özellikle güvenlik, kıtlık gibi yaşamsal ihtiyaçların karşılanmaması göçün temel nedeni olarak kabul edilmiştir. Nar'ın da belirttiği gibi; gerek teknolojideki gelişmeler gerekse globalleşmenin etkisiyle göçlerin yoğunluğunda artış gözlemlenmiştir (Nar, 2021). Genel anlamda göç, iktisadi, sosyal, politik sebepler ile kişilerin ya da grupların bir ülkeden diğer bir ülkeye ya da ülke içinde bir yerleşim yerinden diğer bir yerleşim yerine gitme eylemi, taşınma, hicret, muhaceret olarak açıklanabilmektedir (www.tdk.gov.tr erişim: 30.01.2023). Göçü, coğrafi yer değiştirme sürecinin iktisadi, kültürel, toplumsal ve politik yönleri ile toplumsal yapıyı değiştiren nüfus hareketliliği olarak tanımlamak da mümkündür (İçduygu ve ark., 2014: 48; Özer, 2004: 11).

Göç olgusu, neden olduğu sonuçlar bakımından göç veren ve göç alan ülkeleri bir diğer deyişle merkezleri etkisi altına almaktadır. Bu anlamda göçü, iç ve dış (uluslararası) göç olmak üzere iki temel başlık altında incelemek mümkündür. İç göç, ülke sınırları içindeki yerleşim alanlarından diğer yerleşim alanlarına gitme eylemi olarak açıklanırken; dış (uluslararası) göç ise bu eylemin ülke sınırlarının aşarak yapılmasıdır. Günümüzde özellikle küreselleşme süreci ile birlikte göçün en çok tartışılan boyutu uluslararası niteliğidir. Birleşmiş Milletler raporuna göre uluslararası göç (1998), nüfusa dayalı bir uluslararası bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Yine aynı raporda "göçmen" kavramı sıklıkla kullanılmakta ve bu kavram, milletlerarası bağlamda, olağan ikamet haricinde, kişi/lerin en az bir yıl süreyle başka ülkede ikamet etmesi olarak açıklanmaktadır (Osaki-Tomita, 2017). Bu bağlamda uluslararası göç olgusu, ciddi bir nüfus hareketliliğini, söz konusu hareketliliğin nedenleriyle göçmenlerin gittikleri ülkede ne kadar süre ve ne tür şartlarda kalabileceklerini ortaya koyan kanuni bir statüyü göstermektedir (World Health Organization, 2003).

Uluslararası göç, göçmen kavramı yanında sığınmacı ve mülteci kavramlarıyla da ilişkilidir. Göçmen terimi, ülkesindeki bazı memnuniyetsizlerden dolayı başka ülkelere kanuni ya da kanuni olmayan yöntemlerle gitmek durumunda kalan bireylerdir. Sığınmacı ise Cenevre Sözleşmesi'ne göre çeşitli nedenlerle ülkesinden ayrılmak mecburiyetinde kalanları bireyleri tanımlarken, mültecilikle karıştırılmaması gereken bir kavramdır. Mülteciler, milletlerarası anlaşmalar ile özel bir konum ve hukuksal korunmaya sahip iken, sığınmacılar resmi olarak konumları tanınmayan kişileri vasıflandırmak üzere tercih edilmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015: 26). Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları tanımsal olarak içeriğinde ayrılrsa da göç eden bir birey için ortak payda, daha güvenli ve konforlu yaşam koşullarına kavuşma isteği için bağlı bulunan fiziksel alanın terk edilmesidir.

Diğer yandan göç olgusu, günümüzün hem küresel hem de ulusal ölçekte önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Bu durumdan en çok etkilenen ülkelerden biri de ülkemizdir. Türkiye jeo-politik konumunun yanında iktisadi, toplumsal, kültürel faktörler nedeniyle birçok defa göçün cazibe merkezi durumuna dönüşmüştür. Bu durum ekonomi, politik ve sosyo-kültürel alanda Türkiye'de bir takım etkileşimleri ve değişimleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle göçün kaynağı olarak görülen Ortadoğu coğrafyasında yaşanan savaşlar ve bu

alanlarda yaşanan istikrasızlıklar, bireylerin kitleler halinde Türkiye'ye göç etmesine neden olmuştur. Bu bağlamda ülkemiz Avrupa'ya göç etmek isteyenlerin gidilebileceği transit ülke konumundadır.

Göçen kişiler, göçlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında değişik stresörler ile karşılaşmaktadır. Söz konusu stresörler bireylerle ailelerin sağlıkları üstünde değişik etkiler yaratabilir. Göç süreci içinde göçen kişiler işsizlik, sosyal konumun kaybedilmesi, yalnızlık, dil engeli, kültür farklılıkları vb. pek çok stresörlerle karşı karşıya kalmaktadır. Stresin sağlık üstündeki olumsuz etkisiyle ve stresle mücadele etme araçlarının yetersiz oluşuna dayalı olarak da göçen kişiler fizyolojik ve ruhsal kökenli pek çok sağlık problemi ile karşılaşmaktadır. Genç yaşta göçmenler ile gerçekleştirilen bir araştırmada, göçler, şiddetle karşılaşma, kültür uyumu, bireyin kendi hayatı üstündeki kontrol hissi, iktisadi güçlüklerle eğitimin ruhsal stresle psikosomatik yakınmalar üstündeki etkisi değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın neticesinde, stresin yeni kültüre adapte olamama, kendi hayatı üstünde düşük kontrol hissiyle iktisadi güçlüklerle ilişkilidir.

Stresli kent ve iş hayatı, toplumsal değişikliklerle bireyin sahiplenmiş olduğu kültürün tehdit altında bulunması farklı psikolojik ve sosyal sorunlara neden olabilmektedir. Bireylerin istekleri haricinde zorunlu şekilde yapılan göçler ile yeni yerleşim yerlerinde yaşamaya başlayan bireylerin değişen sosyolojik ve kültürel çevreleri beraberinde psikolojik ve sosyal problemleri artırdığı bilinir. Göçten sonraki süreçte, kişilerin içerisinde yaşamaya başladığı yeni toplumdaki kültür farkı, uyum zorluğu, psiko sosyal problemlerinin yaşanmasında oldukça belirleyici bir yere sahiptir.

Göç olgusunun göçmen bireye ve ev sahibi topluma çeşitli etkiler olduğu yadsınamaz. Göç alan aynı zamanda transit ülke konumun da olan Türkiye'deki göç sürecine ilişkin yazılan tezler bu nedenle önemlidir.

Türkiye'ye Yönelik Tarihsel Göç Olgusu

Asya ile Avrupa'nın birleştiği bir yerde bulunan Anadolu coğrafyası, jeo-politik konumu nedeniyle tarihsel süreç boyunca egemen güçlerin mücadele alanı olmuştur. Son mücadeleler Bizans İmparatorluğu ve Türkler arasında yaşanmış ve Türkler bölgedeki son egemen güç olmuştur. Değişiklik sadece politik yapı ile sınırlı kalmamış ve XXI. asrın ilk yarısında başlayıp XIII. asrın sonlarına Selçuklular dönemine kadar artarak devam eden göçler ile coğrafyanın demografik durumu da hemen hemen tümüyle değişmiştir. İki asırdan fazla süren göçlerin sonunda İran ile Azerbaycan üstünden Anadolu'ya gelen Türkler coğrafyanın en kalabalık ögesi olmuştur (Kayapınar & Ayönü, 2015: 17). Kitlesele göçler, Osmanlının ve daha sonra da Türkiye Cumhuriyeti'nin irksal, sosyal ve kültürel sistemini ciddi şekilde etkilemiştir. Türkiye'ye dönük kitlesele göçler, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulma süreciyle ve daha sonraki dönemde de sürmüştür. Söz konusu göçlerin bazıları şunlardır; 1922-1938 yıllarında Yunanistan'dan 384 bin, 1923-1945 yıllarında Balkanlardan 800 bin, 1988 senesinde Halepçe katliamının ardından Irak'tan 51.542, 1989 senesinde Bulgaristan'dan 345 bin, 1991 senesinde Birinci Körfez Savaşı'nın ardından Irak'tan 467.489, 1992-1998 yıllarında Bosna'dan 20 bin ve 1999 senesinde Kosova'da oluşan olayların ardından 17.746 insan Türkiye'ye sığınmıştır (GİGM, 2014: 10 11). Günümüzde de göçmen akışı devam etmektedir. Göç eden nüfusun bir bölümü ekonomik nedenler ile bağılı olduğu fiziki coğrafyayı terk ederken,

önemli bir bölümü ülkelerindeki savaş ve iç kargaşaların yanı sıra, politik, kültürel ve dinsel baskılardan dolayı hapis, işkence ya da ölüm cezası vb. tehditlerden kaçan sığınmacılardan oluşmaktadır (Ergüven & Özturanlı, 2013:5-6).

2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç karışıklıklardan dolayı ülkemiz, tarihindeki en önemli göç dalgalarından birine sahne olmuştur ve yaklaşık 3.600.000 Suriye vatandaşı kitlesel şekilde ülkemize gelmiştir. Ülkemizde toplam sığınmacıların hemen hemen %50’si dört kilit kentte kayıtlıdır. Söz konusu kentler İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa’dır (GİGM, 2019). %60’ı erkek olan ülkemizdeki sığınmacıların hemen hemen ¼’ü de 15-24 yaşlarındadır (UNHCR, 2018). Söz konusu rakamlara kanuni yollar ile ülkemize gelen ve çalışma, öğrenim, yerleşme ve evlilik vb. sebeplere dayalı olarak ülkemizde olanlar dahil değildir.

Son senelerde, tüm dünyada göçmen sayısı artarken, söz konusu artışta Suriye’de meydana gelen iç savaşın büyük ve ciddi tesirinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Suriye’den ülkemize göç akını, 2011 senesinde Suriye’de meydana gelen iç savaştan kaçan ilk 250-300 Suriyelinin iltica talebiyle başlamıştır ve gittikçe artarak sürmüştür (Gülerce ve Demir, 2021). Avrupa Komisyonu, 2018 senesinde ülkemizde yaşamlarını sürdüren geçici koruma statüsüne sahip göçmen sayısını 3.9 milyondan fazla olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu sayının önemli bir miktarı Suriye’den iltica edenleri içermektedir. Bu da çağımızda ülkemizi dünyada en kalabalık göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan ülke konumuna getirmiştir. Ülkemizde kayıtlı 3.9 milyondan fazla geçici koruma statülülerin büyük bir kısmını da Suriyeliler oluştururken, devamında sırası ile Iraklılar, Afganlar, İranlılar ve Somalililer bulunmaktadır. Yaklaşık 7.6 milyon Suriyelinin devletinden uzaklaştığı ve komşu devletlere iltica ettiği bilinmektedir. “BM Mülteciler Yüksek Komiserliği”nin açıkladığı verilere göre ülkelerinden göç eden Suriyelilerin büyük bir kısmı, “Türkiye, Irak, Ürdün, Lübnan ve Mısır’ın oluşturduğu komşu 5 devlete gitmiştir. Suriye’nin komşusu olan devletlerarasında ülkemiz en fazla sayıdaki ilticacıya ev sahipliği yapan devlet halindedir” (Nurdoğan, Dur ve Öztürk, 2016: 228). Gayri resmi rakamlara göre ülkemizde yaşayan Suriyeli göçmen sayısı oldukça fazladır ve ne kadar Suriyeli’nin ülkemizde yaşadığına dair net bir bilgi bulunmamaktadır.

Son yıllarda yaşanan göçün kitlesel oluşu popülasyonun büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Ülkemiz Suriye’den kaçıp iltica edenlere “açık kapı” siyaseti uygulayıp, misafir olarak kabul ederek “geçici koruma” statüsü vermiştir. Geçici koruma, kitlesel göçlerde acil çözümler getirebilmek üzere geliştirilmiş olan bir koruma şeklidir ve geri göndermeme yükümlülüğünün yanı sıra onlara oturma, çalışma izni gibi kimi haklardan faydalanma imkanı vermektedir (Karataş ve Ayyıldız, 2021). Geçici koruma altındaki göçmen sayısının 16.10.2019 tarihinde 3. 676.288’e ve Şubat 2020 tarihinde de 3.604.226 kişiye ulaştığı anlaşılmaktadır (GİGM, 2019). Ülkemize gelen Suriyeli göçmenlerin sayısının fazlaşması kanuni konum konusunun gündem kazanmasında önem arz etmektedir. Bu bağlamda, ülkemizde sığınmacılık mevzuatının özünü teşkil eden 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi” belirleyici tesiri bulunmaktadır. Söz konusu milletlerarası sözleşmeye “coğrafi sınırlamayla” taraf olan ülkemizle ilgili olarak yalnızca Batı’dan ülkemize gelen insanlara mülteci konumu tanınmaktadır. Coğrafi bakımdan Batı’nın dışında bir yerden gelen kişiler Türkiye Cumhuriyeti’ne sığınma hakkını ellerinde bulundurmaktadır. Bundan dolayı, ülkemize gelen Suriyelerin

“mülteci” şeklinde tanımlanması mümkün değildir. Bu bağlamda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun “Geçici koruma” başlıklı 91. Maddede; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” denilmektedir. İlgili maddede açık olduğu üzere Suriyelilerin sahip oldukları hukuki statüsü geçici koruma statüsüdür.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilecektir.

ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmanın modeli, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesidir. Belirli standartlara göre hazırlanmış tüm kaynak eserler doküman olarak kabul edilmektedir. Araştırılmak istenen konu hakkında bilgi sağlayan makaleler, tezler, kitaplar, mektuplar, gazete yazıları, haber bültenleri, günlükler, kayıtlar, otobiyografiler gibi veri kaynağı teşkil eden her türlü basılı ya da elektronik belgeler bu kapsam içinde değerlendirilir (Bowen, 2009; Hoepfl, 1997; Travers, 2001; Wolf, 2004).

Doküman analizi, nitel araştırmacılar için önemli bilgi kaynaklarından biridir. Genel anlamda dokümanların gözden geçirilmesi için kullanılan sistematik bir veri toplama aracıdır (Bowen, 2009). Diğer bir deyişle doküman analizi, bir olay ya da olgunun belgeler üzerinden analiz edilmesidir. Bu bağlamda araştırma konusu hakkında başkaları tarafından yazılmış çeşitli yazılı ya da elektronik belgelerin toplanması ve incelenmesi doküman analizi olarak kabul edilmektedir (Corbin ve Strauss, 2008; Seyidoğlu, 2016; Yıldırım ve Şimşek 2016). Doküman incelemesi tek başına ya da diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Bu çalışmada ise doküman incelemesi tek başına veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin (8 yüksek lisans tezi) analizinde bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulduğu, gerektiği durumlarda olgular arasında karşılaştırmaların yapıldığı betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde temel amaç, araştırmacılar tarafından konunun nasıl ele alındığını ve konunun zaman içindeki içeriğini ortaya koymaktır.

Örneklem-Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme ile verilere ulaşılmıştır. Bu bağlamda; 2011-2023 yılları arasında ülkemizde son yıllarda yaşanan göçün sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri üzerine yazılan yüksek lisans tezleri çalışmanın grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplama Süreci

Doküman incelemesine dayalı araştırmalarda, tüm doküman verisinin bir bütün olarak analize konu olması mümkün olmayabilir. Bu nedenle ulaşılan verinin içinden bir örneklem oluşturulmaya çalışılmaktadır (Yecke, 2005:5). Bilimsel bir araştırmada lisansüstü tezler önemli bir kaynaktır. Bu çalışma kapsamında veriler, ülkemizde son yıllarda yaşanan göçün sosyo-kültürel ve ekonomik boyutu konusunda 2011- 2023 yılları arasında yazılmış olan yüksek lisans tezler doküman olarak incelenmiştir. Dokümanlara ulaşabilmek için Ulusal Tez Merkezine anahtar kavram olarak “göçün sosyo ekonomik etkileri” yazılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda başlığında “göçün sosyoekonomik etkileri” tabiri bulunan 8 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın analiz aşamaları řu şekilde açıklanabilir: (i) Tez başlığında, “göçün sosyo ekonomik etkileri” cümlesi bulunan 2011- 2023 yılları arasında yazılmış yüksek lisans tezlerine ulaşılması (ii) belli başlıklar altında sınıflandırılması, (iii) analize tabi tutulması (tezin yayın yılı, türü, örnekleme, metodolojisi vb. nitelikler bakımından), ve (iv) yorumlanması şeklindedir.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde göç alanında 2011- 2023 yılları arasında hazırlanan yüksek lisans tezlerinin analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Veriler, göçün, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri başlıkları altında tarafsız olarak değerlendirilerek eleştirel bir gözle okunmuştur.

Tablo 1 Tezlerin yazım yılları ve araştırma yöntemleri

Tezlerin Yazıldığı Yıllar	Adet	Araştırma Yöntemi
2023	1	Karma Araştırma Yöntemi
2020	2	Karma Araştırma Yöntemi Nitel Araştırma Yöntemi
2019	2	Nitel Araştırma Yöntemi Nitel Araştırma Yöntemi
2018	1	Nicel Araştırma Yöntemi
2016	1	Karma Araştırma Yöntemi
2013	1	Nicel Araştırma Yöntemi
Toplam	8	

Biri 2013 yılında, biri 2016'da, biri 2018'de, ikisi 2019'da, ikisi 2020'de ve biri 2023'de yazılan tezlerin ikisi nicel, üçü nitel ve üçü karma araştırma yöntemiyle yapılmıştır.

Tablo 2. Tezlerin yöntem, örneklem yöntemi, veri toplama yöntemi, tezlerin yazıldığı anabilim dalı ve örneklem grubunun bulunduğu illere ilişkin bilgiler

Tezlerin Yöntem Bölümüne İlişkin Temel Bilgiler		Sayı
Örneklem yöntemi	Basit tesadüfi yöntem	2
	Kartopu	1
	Amaçlı	5
Veri toplama yöntemi	Yüz yüze	5
	Çevrimiçi	2
	Yüz yüze ve çevrimiçi	1
Tezlerin yazıldığı Anabilim dalı	Orta Doğu ve Göç Araştırmaları	1
	Sosyoloji	2
	Kamu Yönetimi/Politikaları	3
	İktisat Teorisi	2
Örneklem grubunun bulunduğu iller	İstanbul	2
	Kilis	1
	Hatay	1
	Manisa	1
	Nevşehir	1
	Ağrı	1
	Samsun	1

Veri toplama sürecinde ulaşılan yüksek lisans tezlerinin örneklem yöntemi ekseriyetle amaçlı örneklem olup, 2 yüksek lisans tezinde tesadüfi yöntem ve 1 tezde kartopu yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak ise; araştırmacıların büyük çoğunluğu yüz yüze yöntemi tercih etmiştir. Tezler; kamu yönetimi, sosyoloji, orta doğu ve göç araştırmaları, iktisat gibi çeşitli anabilim dallarında yazıldığı görülmektedir. Son olarak çalışma kapsamında doküman analizi yapılan yüksek lisans tezlerinin %50'sinin verisi göçün yoğun olarak yaşandığı İstanbul, Hatay ve Kilis ilinden elde edilmiştir. Geri kalan %50'lik kısmın verileri ise Manisa, Nevşehir, Ağrı ve Samsun illerinden elde edilmiştir.

Göçün Ekonomik Etkileri

Suriye'de yaşanan iç savaştan sonra ülkemiz kitlesel göç akımı ile karşılaşmıştır. Bu durum ülkemizde, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanda bir takım değişimlere neden olmuştur. Ülkemize akseden etkilere genel perspektiften bakıldığında durumun riskleriyle fırsatları aynı potada erittiğini görülmüştür. Türkiye'de yaşanan son göçlerin ekonomik üzerindeki etkilerine doküman analizi yapılan 8 tezde şöyle yer verilmiştir. Eraldemir'e göre; ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik alanlarında değişim göçün hem nedeni hem de sonucudur (2013, 83). Şahutoğlu'na göre ani ve yoğun konut talebi karşılanamadığı için konut fiyatlarının yükselmesine, göçmenlerin ucuz iş gücü olarak görülmesine ve yerel halkta işsizliğe neden olduğunu belirtmektedir. O nedenle göçü yoğun alan illerin giderlerini karşılamak için daha çok yatırım ve destek talebinin karşılanması gerektiğini söylemektedir (2023; 185-186). Benzer şekilde Assida'ya (2016, 1), Kınay (2019, 107-108), Türkkkan (2018, 93), Ekhtiari (2020, 81-82) ve Rasooly (2020, 115-118)'a göre göçün; konut talebi, eğitim ve sağlık ihtiyaçları, iş ve istihdam durumları, gelir kaynakları ve zorunlu harcamaları gibi belirli ekonomik alanlarda etkileri olduğunu

belirtirler. Babacan'a göre göçle döviz girişinin meydana gelmesi, ucuz iş gücünün oluşması pozitif olarak nitelendirilecek durumlardır (2019 134).

Göçün benzer olumsuz ekonomik etkileri STK'lar ile kimi örgütlerin yayımladığı raporlarda da kendini göstermektedir. Bu bağlamda Oytun'a göre söz konusu ortak riskler şöyledir (2015: 10):

- Konut kiralalarında artışlar gözlenmektedir ve kiralık konut bulmak giderek güçleşmektedir.
- Sınırdaki illerde enflasyon artışı söz konusu olmuştur. Bilhassa küçük firmalarda kaçak işçilerin sayısında yükselme olmaktadır.
- Suriyelileri izinsiz çalıştıran ve çalıştırmayan şirketler arasında haksız kazanç problemi söz konusu olmuştur.
- Yerli toplum iş olanaklarının ellerinden alındığına inanır.

Senelerdir süren Suriyeli sığınmacı krizini ciddi boyutlara taşıyan sebeplerin başında hadisenin beşeri ve vicdani tarafı gelmektedir. Suriyeli sığınmacılar göç ettikleri devletlerde refah içerisindeki bir hayattan çok politik bakımdan beliren problemlerin ortadan kaldırılmasını istemektedir. Söz konusu problemler; güvenlik, beslenme, sağlık, barınma vb. temel gereksinimlerdir. Ülkemiz gelen sığınmacı sayısından ötürü bu konudan en çok etkilenen devletlerden biri konumundadır. 4 milyonu aşan bir sığınmacı sayısı düşünüldüğü ve kayıt altına alınmayan kaçak geçişlerde söz konusu sayıya eklendiği zaman ülkemize taşınması gereken yeni yükler eklendiği anlaşılmıştır. Bu yüklerden biri ekonomi alanında gerçekleşmiştir. Çatışmalı ortamlardan kaynaklı sınır kapılarının birçoğunun kapatılması vb. sebeplerden 2 ülke arasındaki resmi ticaretin duraksaması ile ciddi şekilde bir ticaret kaybı bulunmaktadır.

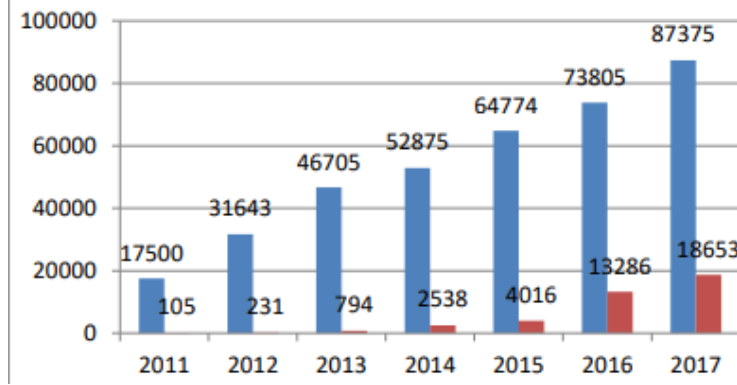
Duruma bakıldığı zaman Suriyeli sığınmacıların yaşamlarını sürdürdüğü kentlerde yerli toplum, işsizlik ile yüz yüzedir. Çalışan Suriyeli sığınmacılar asgari ücretin çok altındaki bir ücrete çalışmaktadır. Sınır kentlerinde beliren söz konusu durum giderek büyük kentlere kaymıştır. İşgücü piyasasıyla ücret konusu incelendiği zaman Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasasıyla ücretle ilgili pozitif ve negatif tarafları dikkat çekmektedir. Bakıldığında iş gücü piyasasında ücretlere yansıyan durumla ilgili olarak negatif taraf ağır basmaktadır. Örneğin ülkemizde "mevsimlik göç" şeklinde bilinen tarımda çalışan işçilerin yerini daha uygun yevmiyeli çalıştırdıkları için sığınmacılar almıştır. Daha genel anlamda sığınmacı göçlerinin yoğunlaştığı başta sınır kentlerinde olmak üzere pek çok yerde çeşitli küçük ve orta dereceli şirketlerin özellikle Suriyeli sığınmacıların düşük ücretle çalışmalarından dolayı bu durum ev sahibi toplumun mevsimlik işçilerini etkilemektedir.

"Suriyelilerin, birçok yerli işçinin çalışmak istemediği ilgi görmeyen pek çok vasıfsız işlerde çalışması Türkiye'nin üretim kapasitesini arttıracakları gerekçesiyle bu durum bazı kesimlerce olumlu olarak karşılanmaktadır. Öte yandan, kayıt dışılığın işveren de dahil olmak üzere tüm paydaşlar için orta ve uzun vadede risklere ve olumsuzluklara neden olacağı, her ne kadar işverenler için üretim maliyetlerini düşürse de emek istismarına ve haksız rekabete yol açacağı devlet açısından ise vergi kaybına sebep olduğu gerekçeleriyle kayıt dışılık olumsuz karşılanmaktadır" (Üstün, 2016: 6-7).

Kayıt dışı istihdamın mevcudiyeti 2 negatif neticeyi ortaya çıkmaktadır. İlki vergide adalet prensibinin çiğnenmesi, ikincisi de vergi gelirlerindeki azalmadır. Ayrıca kaynak dağılımında meydana gelebilecek olumsuzluklarla haksız rekabete neden olmasıdır. Pozitif etkisi ise rekabet kuvvetinin artmasıyla istihdama olan

katkısıdır. Ancak kayıtlı işçi çalıştıran firmalar kayıtsız işçi çalıştıran firmalardan daha çok vergi yükü altında olduklarından bu durum haksız rekabete neden olmaktadır.

“Özellikle yeni işe almalarda sigortalı yerli işçiye göre neredeyse maliyeti %50 daha düşük olan Suriyeli sığınmacıların tercih edilmesi sıklıkla rastlanan bir durumdur ve bu durumun asgari ücretle çalışan yerli işçiler üzerinde bir işten çıkarma baskısı oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.” (Üstün, 2016:7).

Şekil 1. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de İş Gücüne Katılım Oranları (ÇSGB, 2018)

Ülkemizde yabancılara verilmiş olan çalışma izinlerine bakıldığında, çalışma iznine sahip yabancı uyruklu göçmen sayısı en çok Suriyeli göçmenlerdir. 2011 senesinden bu tarafa ülkemize gelmiş olan sığınmacı sayısı giderek artmaktadır. “Türkiye’de 2011’den bu yana barınan sığınmacı sayısı 3.079.914 olarak tespit edilmiştir. Bu nüfusun %53.2’sini Suriyeli erkekler, %48.8’ini Suriyeli kadınlar oluşturmaktadır” (Boylu ve Çal, 2018:7). Ülkemizde yaşayan sığınmacı nüfusunun ülkemizin nüfusunun %3’ünü geçtiği düşünüldüğünde, ekonomi üzerindeki etkisini küçümsemek var olan durumu görmezden gelmektir. Ortaya koydukları emek ve iş gücü açısından düşünüldüğü zaman pozitif etki yapan Suriyeli sığınmacılar, enflasyonla-ışsızlık üzerinde negatif etkisi bulunmaktadır. Sığınmacıların durumu giderek kalıcı duruma gelirken ve gelecekle ilgili öngörü belirsiz bir hal alırken, ekonomik bakımdan bazı önlemlerin alınmasını zorunlu olmaktadır. Büyümede varsayılan olumlu etkisinin yanı sıra gerçek negatif olan etkileri dikkate alınmalıdır.

Krizin başladığı sene olan 2011 senesinden 2014 senesine dek geçen 3 senelik müddette Gaziantep başta olmak üzere çok fazla göçlerin söz konusu olduğu kentlerde enflasyon oranları çok önemli seviyede artmıştır. Bahadır’ın (2014) verdiği bilgiler çerçevesinde, 2013 yılında Türkiye’deki enflasyon oranı yüzde 7,4 iken, Gaziantep’te yüzde 8,8 olmuştur. Kiralarda ise artış 2012’den itibaren Suriyelilerin gelmesiyle başlamıştır. Özellikle Vatan Mahallesi’nde daha önce 100 lira olan kiraların Suriyeli mültecilerden sonra 300 liraya yükseldiği ifade edilmektedir.” Sığınmacıların evlere ödemiş oldukları satın alma veya kira bedeli, evlerin döşetilmesi mecburiyetinden kaynaklanmış olan alışverişlerle gıda tüketiminin artması masraflarla gelirlerin artmasında etkili olmaktadır. Ayrıca sığınmacı sayısı, gıda ve benzeri tüketimde bulunmaları tabii olarak enflasyon oranlarını artırmıştır.

Ülkemize 2011 senesinde gelen Suriyeli sığınmacıların sayısı öncelikle göç ettikleri kentlerde nüfus oranlarını artırmıştır. Söz konusu oranların yükselmesi ile beraber beliren ev ihtiyacı kaçınılmaz bir problem olacaktır. Söz

konusu gereksinimin evlerde satımla kiraların fiyatlarına artış şeklinde etkide bulunması da aynı çerçevede netice ortaya çıkaracaktır. *“Suriyeliler kira fiyatlarını 2-3 kat birden arttırmakta, bu durum da kendilerinin uygun fiyata ev bulmalarını zorlaştırmaktadır. Suriyeli sığınmacılar ile birlikte daire kira bedelleri 2013 yılı içerisinde 300 TL’den 900 TL’ye çıkmıştır”* (Tuzcu, 2014’ten akt. Kahraman ve Kahya Nizam, 2016). Sığınmacıların yer değiştirdikleri zaman deneyimleyecekleri ana problemin barınma problemi olduğu dikkate alındığı zaman ev fiyatlarıyla kiralardaki düzenli olmayan artışların sığınmacılar ve yöredeki toplum için problem teşkil etmesi kaçınılmaz bir durumdur. Oluşan söz konusu problemin kontrol edilememesi veya soruna yalnızca arz-talep ilişkisi biçimindeki yaklaşımlar, kiralık ev talep eden ev sahibi toplum bakımından olumsuz sonuçları olacaktır.

Göçün Sosyo-Kültürel Etkileri

Göçün ekonomik etkileri yanı sıra, sosyal ve kültürel alanda neden olduğu etkileri de bulunmaktadır. Türkiye’de yaşanan son göçlerin sosyo-kültürel etkileri doküman analizi yapılan 8 tezde şöyle sunulmuştur: Eraldemir’e (2013: 83) göre sosyal ve kültürel değişim, göçün hem nedeni hem de sonucu olmaktadır. Şahutoğlu (2023: 185-186), Suriyelilerle yerli halk arasında kültürel etkileşim yaşandığını, karşılıklı iki toplumun birbirini yemek çeşitleri, giyim tarzları, şiveleri, örf ve adetleriyle etkilendiğini belirtmektedir. Assida (2016: 1) ve Babacan (2019: 137) göçmenleri bir yandan yerel halkın farklı kültürleri anlaması için bir fırsat gibi görürken, diğer yandan göç sürecinin sosyo-kültürel yansımaları sosyal huzurda bozulma olarak açıklamaktadır. Türkkkan ise (2018: 90-95), sosyal ve kültürel anlamda birçok olumsuz etkisinin olduğunu saptayarak göç hareketliliği ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Rasooly (2020: 115-118), Ekhtiari (2020) ve Kınay (2019: 105-110) göçün toplumda her iki taraf için huzursuzluk oluşturduğunu ve uyuma ihtiyaç olduğunu söylemiştir.

Göçlerin neticesinde sosyal ve kentsel yapılarda önemli değişim ve dönüşümler olmaktadır. Gönüllü göçlerde göçmenlerin sosyal ve mekansal yapıya daha kolay uyum sağlarken, hazırlıksız şekilde mecburi ve kitlesel göçler olduğunda ise sosyal ve kentsel yapıdaki mekansal ve kültürel değişimlerin de hızlı olduğu gözlenmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1352). Aynı zamanda göçlerin yol açtığı hızlı nüfus artışları konut açığı sorununa neden olmaktadır. Göç alan yerlerde yerleşim sayısı yetersiz ve o alanda endüstrileşme tam olarak gerçekleşmemiş ise barınma sorunu gecekondulaşmaya teşvik etmektedir. Dahası imar yasalarıyla belediye yönetmeliklerine aykırı olarak, tapusu olmayan arazilerde, kısa zaman içinde kaçak olarak yapılan, sağlıksız barınma şartlarına uygun olmayan evler karmaşık etkileri bulunan (çevre kirliliği, ulaşım sorunu, altyapı yetersizliği vb.) çok boyutlu bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirhan İnceliler, 2019: 63).

Mecburi olarak gerçekleşmiş olan göçler devletlerce milli güvenlik için tehdit olarak algılandıklarından göç ile alakalı düzenlemeler genel olarak merkezi idarelerin inisiyatifine terk edilmiştir; fakat göçlerden en fazla etkilenmiş olanların yerel idareler olduğu anlaşılmaktadır. Daha evvel kendi mevcut nüfusu çerçevesinde planlanmış olan hizmetler, göçlerle beraber nüfusun artması ile yetersiz olabilmektedir. Bu da belediyelere fazladan yükü sorumluluk getirmektedir (Kardeş ve Akman, 2018: 456). Bilhassa göç alan yerleşim alanları sosyal ve iktisadi manada yetersiz ise ve kendi bünyesinde zaten problemler barındırıyorsa göçler, hayat

şartlarını daha da güçleştirebilmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1354). Suriyelilerin gelişi kentler üstünde altyapısal ve barınma sorunlarına neden olmakta, belediyelerin yüklerini aynı bütçe ile daha çok nüfusa hizmet vermek mecburiyetinde bırakmaktadır. Bu durum zaten ağır olan belediyelerin yükünü daha da artırmaktadır. Öyle ki göçler, il ile ilçe nüfuslarına dayalı olarak planlanmış olan, altyapı hizmetlerinin kapasite sınırlarının zorlanmasına da yol açmaktadır (ORSAM, 2015: 20).

Mecburi kitlesel göçler, göçülen toplumda genel olarak bazı sosyal ve kültürel uyum problemleri oluşturmakta ve toplumsal huzursuzluklara yol açabilmektedir. Ev sahibi toplumun bireyleri ile sığınmacılar arasındaki, dil, din ve kültür farklılıkları kimi zaman da iki toplum arasında çatışmaları gündem getirebilir. Genel olarak çatışmalardan dolayı ülkelerini bırakmak zorunda kalan ve kendilerini mecburi bir göç sürecinin içerisinde bulan sığınmacılar göçler esnasında zaten travmatik tecrübeler yaşamıştır. Bu durumun üzerine bir de göçülen yerdeki zorluklar, ev sahibi toplumla dil bariyeri yüzünden iletişimde problemler eklenince huzursuz bir ortam tablosu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada toplumsal adaptasyon oldukça önemli olmaktadır. Göçmenlerin göçülen yere uyum süreci orada bulunma süresine dayalı olarak değişim göstermektedir. Göçün ilk birkaç ayında, göçmenler yitirdikleri şeyler ile yüzleşmekte, ilk 1-2 senede tekrar gitmek için uğraşmakta ve 4-5 sene geçince göç ettikleri yere uyum sürecinin tamamlandığı varsayılmaktadır (Tunç, 2015: 30). Kalıcı yerleşimler, 10 senenin sonunda tamamlanırken, göçmenlerin ev sahibi ülkenin kurumlarından beklentileri artmaktadır (Tunç, 2015: 34).

Suriyelilerle yerli toplum arasında dildeki, hayat tarzıyla kültürdeki farklılıklar uyum sürecini güçleştirmesine karşın hayatın akışında bir biçimde yol kat edildiği de anlaşılmaktadır. Özellikle Suriyelilerin yoğun biçimde yaşadığı kentlerde nüfus yapısındaki değişimleri, sayısı giderek artan bebek doğumları ve yerli halkla sığınmacılar arasında söz konusu olan evlilikler bazı tepkilere neden olsa da diğer taraftan uyum sürecine pozitif katkıda bulunmaktadır (Yıldırım ark. 2017: 112). Ülkemizdeki sığınmacıların adaptasyon sorunlarının ortadan kaldırılabilesine yönelik olarak: *“onlara dil kursları verilmekte, oryantasyon programları yürütülmekte ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır”* (Akıncı ark. 2015: 71).

Suriyeli sığınmacıların yoğunluklu olarak yaşamını sürdürdüğü sınır kentleri genel olarak muhafazakar yaşam tarzına sahiptir. Söz konusu kentlerde sığınmacıların sosyal yapılara zarar verdiği fikrine en fazla yol açan fikir, erkeklerin Suriyeli kadınlar ile evlenmeye olan temayüllerinin bulunmasıdır. Suriyeliler genel olarak dini nikah ile evlendikleri ve evlendiği erkeklerin resmi nikahlı şekilde başka kadınlar ile evli olmaları onları caydırmadığından, Suriyeli kadınlar yerel halk tarafından bir tehdit olarak görülmüştür. Hatta boşanmaların önemli bir bölümünün Suriyeli kadınlardan dolayı olduğu ve Suriyeli sığınmacıların kaynaklanan çocuk gelin problemlerinin de arttığı sık sık ifade edilen bir konudur (ORSAM, 2015: 16).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Göç olgusu ekonomik, sosyal, kültürel ve politik olmak üzere birçok etkiye sahiptir. Göçle ilgili gerçekleştirilen eylemlerin temelinde, bireylerin, daha iyi geçim şartlarına, daha önemli fırsatlara kavuşma ve gelişmiş güvenlik mekanizmalarından yararlanmak vb. amaçlar ile ikametlerinde değişiklik yapma isteği vardır. Suriye’de

meydana gelen iç karışıklıklardan dolayı Nisan 2011- Mart 2019 tarihlerinde yaklaşık 4 milyondan fazla Suriye vatandaşı kitlesel şekilde ülkemizde gelmesinin bir takım ekonomik ve sosyo-kültürel sonuçları olmuştur.

Suriye'den gelen göçün ekonomik etkilerine bakıldığında, bir yandan ticaret kaybına yol açması, kayıt dışı istihdam oranının artması nedeniyle vergi gelirlerinde azalma, işletmeler arasında ucuz işgücünden kaynaklı haksız rekabete neden olurken, diğer yandan Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak görülmesi orta ve küçük ölçekli şirketlerin çalışan maliyetini düşürmüştür. Olumlu tarafı ise yerel halkın çalışmak istemediği işgücüne ihtiyaç duyulan vasıfsız alanlarda Suriyelilerin çalışması ülkenin üretim kapasitesinin artmasına olumlu etkisi olacaktır (Üstün, 2016: 6-7).

Göçlerin neticesinde sosyal yapıda da önemli değişimler, dönüşümler meydana gelmektedir. Onuncu Kalkınma Planında bahsedildiği gibi; "göç, değişik kültürlerin ve toplumsal kesimlerin kentlerde karşılaşmasına yol açarken, diğer taraftan da altyapı gereksiniminin artmasına, gelir eşitsizliğine, güvenlikle toplumsal adaptasyon problemlerine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kentlerde toplumsal ve mekânsal ayrışma riskine yol açabilmektedir" (Onuncu Kalkınma Planı, 2013: 12). Göçler, temel kentsel hizmetlerden yararlanamama, gecekondularda hayatını devam ettirme, şehirlerde marjinalleşme ve benzeri birçok sosyal ve mekansal bozulmaya yol açabilmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen sekiz yüksek lisans tezinin ortak noktalarından biri göçün sonuçlarına ve etkilerine geçici geçiştirici çözümler yerine kalıcı politikalar üretilmesi ve hayata geçilmesidir. Göç toplumsal çeşitlilik bir fırsat olarak da değerlendirilebilir.

ÖNERİLER

Sosyal yapımızın bir parçası haline gelen sığınmacılarla kültürel adaptasyonunun temin edilmesine yönelik olarak eğitim, sağlık hizmetleri sağlanması ve kamusal politikalara erişme, işgücüne katılım hususlarında öteki devletlerin vatandaşlarıyla eşit biçimde yararlandırılmaları öneriler arasında yer almaktadır. Okul sosyal hizmeti kapsamında öğrencilerle farklılıklara saygı, barış gibi temel değerlerin öğretilmesi sosyo kültürel açıdan olumsuz etkileri azaltabilir.

Alan yazında göç olgusu çalışıldığında sıklıkla göçün sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerine değinilir. Ancak, bu önemli etkilerin çalışmanın direk amacı olduğu ve çalışma başlığında yer aldığı tez sayılı oldukça azdır. Bu nedenle nitelikli çalışmaların artması önerilmektedir.

Göçmen grubun ve Türkiye toplumunun refahı için göçe ilişkin mevzuatlar ve kanun oldukça önemlidir. Bu bağlamda göçle ilişkili kanuni dayanakların ilgili kurum, kuruluş ve STK'ların görüşleri alınarak yeni bir göç kanunu çıkarılmalıdır. Son olarak; üniversitelerde göç araştırma merkezleri ile göç enstitüleri açılmalı veya sayıları artırılmalıdır. Merkez ya da enstitüler aracılığıyla göçle ilgili yapılan çalışmaların kalitesinin incelenmesini de önerilerimiz arasında yer almaktadır.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışma etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı:

Bu çalışmada birinci yazarın araştırmaya katkı oranı %50, ikinci yazarın araştırmaya katkı oranı %50'dir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, B., Nergis, A. & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Assida O. (2016). *Zorunlu göçlerin ekonomik ve sosyal etkileri; Samsun'daki Suriyeli ve Iraklı göçmenler üzerine bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Babacan M. (2019). *Göçmenliğin ve mülteciliğin sosyo-ekonomik etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Bahadır, Ö. (2014). Suriye, Gaziantep'i Enflasyonla Vurdu. Erişim: 15.01.2023. <http://www.radikal.com.tr/ekonomi/suriye-gaziantepi-enflasyonla-vurdu-1169099/>
- Boylu, E., & Pınar, Ç. I. (2018). Suriyeli mültecilerin Türkçe kursuna başlamadan önceki söz varlığı durumları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 68-94. <https://doi.org/10.161916/aded.344339>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Demirhan İnceliler, N. (2019). *1923 Yılından bugüne Türkiye'nin uluslararası göç politikaları ve sosyo-ekonomik etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi.
- Demirhan, Y. & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 23-62 .
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). CA: Sage.
- Ekhtiari M. (2020). *Modern Türkiye'de İranlı göçmenlerin sosyo-ekonomik uyumu*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Eraldemir Z. (2013). *Türkiye'de göç sorunu, göçlerin sosyo ekonomik yansımaları: İskenderun-Dörtöyöl örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1062.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2014). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Yayın No:18.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2019). Geçici Koruma İstatistikleri. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecicikoruma_363_378_4713_icerik

- Gülerce, H., & Demir, E. (2021) Zorunlu göç sürecinde sosyal ağlar; Şanlıurfa'daki Suriyeli sığınmacılar. *Journal of Social Policy Conferences*, 1(81), 185-211. DOI: 10.26650/jspc.2021.81.973727
- Hoepfl, M. C. (1997). Choosing qualitative research: A primer for technology education researchers. *Journal of Technology Education*, 9(1), 47-63.
- İçduygu, Ahmet, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya (2014), *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Devlet Ötesi Dönüşümlere*, MireKoç Raporları, Koç Üniversitesi Koç Araştırmaları Merkezi.
- Kahraman, F., & Kahya N. Ö. (2016). Reading the State of Immigration upon the Environment: Example of Gaziantep's Syrian Urban Refugees in the Eyes of the Turkish. *The Journal of International Social Research*, 9(44), 808-825.
- Karataş, K., & Ayyıldız, A. A. (2021). Bugünün Türkiye'sinde göç gerçeği: Küresel hareketliliğin neresindeyiz. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 473-500.
- Kardeş, S. & Akman, B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17 (3), 450-475.
- Kayapınar, L. & Ayönü, Y. (2015), Türkiye'nin göç tarihi/ 14. yüzyılda ve 21 yüzyılda göçler, Erdoğan, M. Murat ve Kaya, Ayhan(Ed.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kınay D. (2019). Küreselleşen dünyada göç olgusunun Türkiye ekonomisine sosyoekonomik etkileri; Manisa ili Suriyeli göçmenler örneği. Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Nar, M. Ş. (2021). Küreselleşme süreci ve sınır aşan göç hareketleri: Türkiye örneği. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (2) , 214-225. DOI: 10.48145/gopsbad.1020128.
- Nurdoğan, A. K., Dur, A. İ. B., & Öztürk, M. (2016). Türkiye'nin mülteci sorunu ve Suriye krizinin mülteci sorununa etkileri. *İş Ve Hayat*, 2 (4), 217-238.
- Osaki-Tomita, K. (2017). Revisiting the concepts, definitions and data sources of international migration in the context of the 2030 agenda for sustainable development.
- Oytun, O. & Gündoğar, S. S. (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri raporu. ORSAM-TESEV Rapor No:195.
- Özer, İ., (2004). *Kentleşme kentlileşme ve kentsel değişim*. Ekin Kitabevi.
- Rasooly, A. T. (2020). Afgan göçmenlerinin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri üzerine bir analiz, İstanbul örneği. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Seyidoğlu, H. (2016). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. Güzem Can Yayınları.
- Şahutoğlu, A. (2023). *Suriyeli göçmenlerin Harran'ın sosyo-ekonomik yapısına etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. Geçici Koruma. Erişim. 01.02.2023. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Travers, M. (2001). *Qualitative research through case studies*. SAGE Publications.

- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Tümtaş, M.S. & Ergun, C. (2016). Göçün toplumsal ve mekânsal yapı üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- Türkkân B. (2019). *Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu. Sözlük. Erişim: 20.02.2023. <https://sozluk.gov.tr/>
- UNHCR. Erişim: 10.01.2023. <https://www.unhcr.org/>
- Üstün, N. (2016). Suriyelilerin Türk İşgücü piyasasına enegrasyonu sorunlar-öneriler. Konya Ticaret Odası Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü Araştırma Raporu.
- Yıldırım, S. & Cemal, İ. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 107-126.
- Yecke, C., P. (2005). *Mayhem in the middle: how middle schools have failed America--and how to make them work*. Thomas B. Fordham Foundation.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Wolff, S. (2004). Analysis of documents and records, E. V. Kardoff and I. Steinke (Ed.). *A companion to qualitative research*. Sage Publications.
- World Health Organization, Erişim: 05.02.2023. <https://www.who.int/>